

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

СВО НГУ

ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА
13 ПП «ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ»

*освітньо-професійної програми підготовки магістрів
усіх напрямів*

Видання офіційне

Дніпропетровськ
2012

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

**ПРОГРАМИ НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ»**

7.02030304 Переклад	7.8.05030103 Буріння свердловин
7.03040101 Правознавство	7.8.05030104 Маркшейдерська справа
7.8.03050201 Економічна кібернетика	7.8.05030301 Збагачення корисних копалин
7.8.03050401 Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)	7.8.05050201 Технології машинобудування
8.03050701 Маркетинг	7.8.05050309 Гірничі машини та комплекси
7.8.03050801 Фінанси і кредит (за спеціалізованими програмами)	7.8.05070103 Електротехнічні системи електроспоживання (за видами)
7.8.03050901 Облік і аудит	7.8.05070107 Нетрадиційні та відновлювальні джерела енергії
7.8.03060101 Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)	7.8.05070108 Енергетичний менеджмент
8.03060102 Менеджмент інноваційної діяльності	7.8.05070204 Електромеханічні системи геотехнічних виробництв
7.8.03060104 Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності	7.8.05090302 Телекомунікаційні системи та мережі
7.04010301 Геологія	7.8.05100101 Метрологія та вимірювальна техніка
7.8.04010302 Гідрогеологія	7.8.06010101 Промислове і цивільне будівництво
7.8.04010303 Геофізика	7.07010102 Організація перевезень і управління на транспорті (за видами транспорту)
7.8.04010601 Екологія та охорона навколишнього середовища	7.07010601 Автомобілі та автомобільне господарство
7.8.04030301 Системний аналіз і управління	7.08010103 Землеустрій та кадастр
7.8.04030302 Системи і методи прийняття рішень	7.8.08010105 Геоінформаційні системи і технології
7.8.05010101 Інформаційні управляючі системи та технології (за галузями)	7.8.17010101 Безпека інформаційних і комунікаційних систем
7.8.05010105 Комп'ютерний еколого-економічний моніторинг	7.8.17010201 Системи технічного захисту інформації, автоматизація її обробки
7.8.05010201 Комп'ютерні системи та мережі	7.8.17010301 Управління інформаційною безпекою
7.8.05010301 Програмне забезпечення систем	8.18010012 Управління інноваційною діяльністю
7.8.05020101 Комп'ютеризовані системи управління та автоматика	8.18010013 Управління проектами
7.8.05020201 Автоматизоване управління технологічними процесами	8.18010017 Економіка довкілля і природних ресурсів
7.8.05030101 Розробка родовищ та видобування корисних копалин (за способом видобування)	8.18010018 Адміністративний менеджмент
7.8.05030102 Шахтне і підземне будівництво	8.18010021 Педагогіка вищої школи

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

ПОГОДЖЕНО

Голова методичної комісії Державного
ВНЗ «НГУ» за напрямом 6.050101
Гірництво

_____ В.І. Бондаренко

" ____ " _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

_____ П.І. Пілов

" ____ " _____ 20__ р.

Керівник розробки

_____ В.О. Салов

" ____ " _____ 20__ р.

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО

Кафедрою філософії

2 ВВЕДЕНО

замість стандарту вищої освіти ВНЗ «Програма навчальної дисципліни
Філософські проблеми наукового пізнання», затвердженого наказом
ректора від 30 серпня 2000 р., № 55

3 РОЗРОБНИКИ

Громов Валерій Євгенович

Павленко ігор Васильович

ЗМІСТ

Вступ	5
1. Галузь використання	8
2. Нормативні посилання	8
3. Базові дисципліни	8
4. Дисципліни, що забезпечуються	8
5. Обсяг дисципліни	8
6. Компетенції, що набуваються, та зміст дисципліни	9
7. Індивідуальне завдання	14
8. Форма підсумкового контролю	14
9. Вимоги до засобів діагностики	14
10. Вимоги до інформаційно-методичного забезпечення дисципліни	16
11. Рекомендована література	17
12. Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення	17

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

СВО НГУ

ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

13 ПП «ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ»

7.02030304	Переклад	7.8.05030103	Буріння свердловин
7.03040101	Правознавство	7.8.05030104	Маркшейдерська справа
7.8.03050201	Економічна кібернетика	7.8.05030301	Збагачення корисних копалин
7.8.03050401	Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)	7.8.05050201	Технології машинобудування
8.03050701	Маркетинг	7.8.05050309	Гірничі машини та комплекси
7.8.03050801	Фінанси і кредит (за спеціалізованими програмами)	7.8.05070103	Електротехнічні системи електроспоживання (за видами)
7.8.03050901	Облік і аудит	7.8.05070107	Нетрадиційні та відновлювальні джерела енергії
7.8.03060101	Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)	7.8.05070108	Енергетичний менеджмент
8.03060102	Менеджмент інноваційної діяльності	7.8.05070204	Електромеханічні системи геотехнічних виробництв
7.8.03060104	Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності	7.8.05090302	Телекомунікаційні системи та мережі
7.04010301	Геологія	7.8.05100101	Метрологія та вимірювальна техніка
7.8.04010302	Гідрогеологія	7.8.06010101	Промислове і цивільне будівництво
7.8.04010303	Геофізика	7.07010102	Організація перевезень і управління на транспорті (за видами транспорту)
7.8.04010601	Екологія та охорона навколишнього середовища	7.07010601	Автомобілі та автомобільне господарство
7.8.04030301	Системний аналіз і управління	7.08010103	Землеустрій та кадастр
7.8.04030302	Системи і методи прийняття рішень	7.8.08010105	Геоінформаційні системи і технології
7.8.05010101	Інформаційні управляючі системи та технології (за галузями)	7.8.17010101	Безпека інформаційних і комунікаційних систем
7.8.05010105	Комп'ютерний еколого-економічний моніторинг	7.8.17010201	Системи технічного захисту інформації, автоматизація її обробки
7.8.05010201	Комп'ютерні системи та мережі	7.8.17010301	Управління інформаційною безпекою
7.8.05010301	Програмне забезпечення систем	8.18010012	Управління інноваційною діяльністю
7.8.05020101	Комп'ютеризовані системи управління та автоматика	8.18010013	Управління проектами
7.8.05020201	Автоматизоване управління технологічними процесами	8.18010017	Економіка довкілля і природних ресурсів
7.8.05030101	Розробка родовищ та видобування корисних копалин (за способом видобування)	8.18010018	Адміністративний менеджмент
7.8.05030102	Шахтне і підземне будівництво	8.18010021	Педагогіка вищої школи

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

ВСТУП

Програма нормативної дисципліни “Філософські проблеми наукового пізнання” конкретизує програму вищої освіти за спрямуванням спеціальності 8.000005 „Педагогіка вищої школи”.

Програма дисципліни - складова системи стандартів вищої освіти.

Мета курсу полягає у формуванні знань студентів-магістрів спеціальності 8.000005 «Педагогіка вищої школи» у галузі філософії і методології науки, знайомство студентів-магістрів з практичним застосуванням науково-методологічних знань у професійній діяльності.

Курс “Філософські проблеми наукового пізнання” читається у відповідності з основними позиціями, що склалися в історії філософії і в сучасній філософії. Курс порушує найважливіші філософські проблеми науки, а також методологічних шкіл і напрямків.

Для побудови курсу в якості базових вибрані історико-філософський і системний підходи. Це дозволяє виявити і зіставити ключові феномени у розвитку філософії науки і методології. Курс тісно пов'язаний з ідеями синтезу знань, що здійснюється через розширення предметних полів досліджень, а також посередництвом формування методологічних технологій, здатних відіграти роль інфраструктур пізнавальної діяльності в усіх її сферах. Курс передбачає сполучення історико-філософських, системних, логічних підходів, і водночас, у своїх завершальних розділах передбачає вихід на використання філософії і методології у процесах розв'язання дослідницьких завдань в областях природничих, технічних і соціально-гуманітарних дисциплін.

У курсі зважено на зміни, що сталися в інтелектуальній культурі на межі ХХ-ХХІ ст., пов'язані з що далі більш активним і безпосереднім залученням людини в інформаційні і технологічні процеси, що міняє цілий ряд стереотипів у філософів і вчених.

Отже, при вивченні курсу студенти отримають можливість познайомитись з історією взаємодії філософії і науки, здобудуть навички вияву і схематизації пізнавальних методів, розвинуть здатність до роботи з категоріальним апаратом філософії, а також будь-якої іншої галузі знання, доводячи їх до рангів дослідницьких інструментів.

Курс тісно пов'язаний з розвитком сучасної науки. В логіку підготовки матеріалів закладена ідея взаємопов'язаних циклів. Це передбачає:

- вияв конкретної зміни в конкретній дисципліні або комплексі дисциплін;
- реакцію на поточну зміну зі сторони філософії, включаючи появу її особливої філософської інтерпретації або навіть відносно самостійних філософських ідей (пов'язаних з початковою подією як «імпульсом»);
- вияв, типологізація і аналіз наявних в дослідницькій діяльності когнітивних циклів і прогнозування можливих наслідків від їх застосування для рішення нових пізнавальних завдань.

Вивчивши дисципліну «Філософські проблеми наукового пізнання» студент повинен **знати:**

- основні теоретичні положення філософії науки, мати поняття про предмет, методи, завдання філософії науки;
- історію взаємодії філософії і науки та роль філософії науки у сучасному житті;
- особливості природничого та гуманітарного знання, в тому числі у конкретних дисциплінах і використовуваних методах;
- сучасні теорії розвитку наукового знання;
- розуміти природу криз наук, що періодично виникають, і необхідність прийняття нових парадигм у науковому знанні

Студент повинен *уміти*:

- реконструювати пізнавальні методи, категоріальні схеми;
- працювати з науковими матеріалами у напрямку їх узагальнення і філософської інтерпретації;
- працювати з категоріальним апаратом філософії, а також будь-якої іншої галузі знання, доводячи їх до рангів дослідницьких інструментів.

1. Галузь використання

Стандарт курсу поширюється на кафедру філософії НГУ, яка веде викладання нормативної дисципліни "Філософські проблеми наукового пізнання" магістрам, де в навчальні плани підготовки молодих фахівців за спеціальністю "Педагогіка вищої школи" введена ця дисципліна.

Стандарт встановлює:

- перелік змістовних модулів та інформаційну базу (навчальні елементи), яка опосередковує освітні та професійні уміння за вимогами до освітньої кваліфікації „магістр”;
- розділ навчального матеріалу за видами занять;
- норми часу на викладання та засвоєння інформаційної бази;
- рівень засвоєння знань;
- відповідальність за якість освітньої підготовки.

2. Нормативні посилання

У цьому стандарті використано посилання на такі нормативні документи:

♦ ДСВОУ–2002 “Державний стандарт вищої освіти України. Перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Вимоги до освітніх рівнів вищої освіти. Вимоги до освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти”;

♦ ДК 009-96 Державний класифікатор України: Класифікація видів економічної діяльності;

♦ ДК 003-95 Державний класифікатор України: Класифікатор професій;

♦ Наказ Міністерства освіти України від 02 червня 1993 р. № 161 "Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих

навчальних закладах";

- ♦ Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах у 2002/2003 навчальному році // МОН України. Лист № 1/9 – 304 від 17.06. 2002 р.;

- ♦ Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65 "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)";

- ♦ Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1134 "Про затвердження нормативів чисельності студентів, аспірантів, докторантів, здобувачів наукового ступеня кандидата наук, слухачів, інтернів, на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у вищих навчальних закладах III і IV рівня акредитації та вищих навчальних закладах післядипломної освіти державної форми власності";

- ♦ Наказ Міносвіти України від 04.03.1998 р. № 86 "Про введення в дію "Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) та про нормативне і навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою";

- ♦ Наказ Міносвіти України від 31.07.98 р. №285 "Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою";

- ♦ Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.01 р. № 978 "Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах";

- ♦ СВО НГУ 8.090302 ОПП-00 Стандарт вищої освіти Національного гірничого університету. Освітньо-професійна програма підготовки магістра;

- ♦ Наказ Міносвіти України від 02 червня 1993 р. № 161 "Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах";

- ♦ Закон України "Про вищу освіту" від 17.01.2002р. № 2984 -III.

3 Базові дисципліни

Філософія

ПВШ

Логіка

Психологія

4 Дисципліни, що забезпечуються

Дослідження у конкретних наукових областях

5 Обсяг дисципліни

Зміст дисципліни та розподіл часу за видами занять

Позначення та скорочення

Рівні сформованості знань щодо змісту навчальних елементів:

ОО - ознайомчо-орієнтовний (особа має орієнтовне уявлення щодо понять, які вивчаються, здатна відтворювати формулювання визначено).

ООз - підрівень знайомств (особа має загальне уявлення про навчальний об'єкт).

ООр - підрівень репродукції (особа здатна відтворювати та пояснювати суттєві ознаки навчального об'єкту).

ПА - поняттєво-аналітичний (особа має чітке уявлення та поняття щодо навчального об'єкту, здатна здійснювати смислове виділення, пояснення, аналіз, перенесення раніш засвоєних знань на типові ситуації).

Змістовні блоки і модулі, Навчальні елементи	Номер Навчального елемента	Рівень сформованост і знань	Час на засво єння	Час на виклада ння
Лекції				
1. Філософія, наука, методологія: аспекти взаємодії			2	2
Двозначність визначення науки. Розмежування наукового і ненаукового знання	001	ОО		
Історичний вимір науки. Дата і місце народження науки. Міф, технологія, наука. Історична типологія стосунків філософії і науки. Наука і релігія.	002	ОО		
Наука як соціальний інститут. Етичні настанови науки. Наука і суспільство	003	ОО		
Ціль і предмет філософії науки. Основні аспекти філософського вивчення науки	004	ООр		
2. Гносеологічні і структурні особливості наукового знання (ч.1)			2	2
Функції наукового дослідження: опис, пояснення, передбачення, обґрунтування, доказ	005	ПА		
Розрізнення емпіричного і теоретичного: факт і теорія	006	ПА		
Структура емпіричного дослідження.	007	ПА		
Структура і функції наукової теорії	008	ПА		
Аксиоматичний і гіпотетико-дедуктивний зразки побудови теорії	009	ПА		
3. Гносеологічні і структурні особливості наукового знання (ч.2)			2	2
Загальнонаукові методи: індукція і дедукція, аналіз і синтез, абстрагування і узагальнення.	010	ПА		
Загальнонаукові методи: ідеалізація, аналогія, гіпотеза, підтвердження і спростування	011	ПА		
Проблема істини у філософії науки: наука	012	ПА		

як техніка				
Питання про сутність техніки. Проблема співвідношення науки і техніки	013	ПА		
4. Методологічні новації античності			2	2
Реконструкція міфологічного мислення	014	ПА		
Рационалізації античної філософії. Перші зразки абстрагування і ідеалізації (Піфагор, Евклід)	015	ООр		
Метафоричне смислоутворення античної натурфілософії	016	ООр		
Методологічна реконструкція майевтики Сократа, теорії Платона, аналітики Арістотеля	017	ООр		
5. «Суверенітет» наукового методу			2	2
Методологічні настанови мислителів Середніх віків. Пошук методу в епоху Відродження	018	ООр		
Гносеологічна революція епохи новоевропейської філософії. Визволення «органона» в науково-методичних проектах Ф.Бекона, Т.Гоббса. «Натурфілософія» Галілея і Ньютона	019	ООр		
Версії раціоналізму Декарта і Лейбніца. Теорія пізнання Канта	020	ООр		
6. Основи наукової раціональності			2	2
Породження метафізикою позитивізму (Конт). Відображення діалектики Гегеля в теоріях Дарвіна і Маркса	021	ООр		
Онтологічні передсуди науки. Проблема редуцціонізму	022	ПА		
Ідеал науковості	023	ПА		
Релятивізм наукового знання	024	ПА		
7. Динаміка наукового знання			2	2
Ідея кумулятивізму знання. Неопозитивістська концепція науки	025	ООр		
Методологічний фальсифікаціонізм К.Поппера. Концепція наукових революцій Т.Куна	026	ООр		
Тематичний аналіз науки Дж.Холтона. Еволюціоністська модель розвитку науки (Тулмін, Хукер, Хахлвег та ін.)	027	ООр		
8. Критика науки			2	2
Теорія «онтологічної відносності» В.Куайна. Методологія науково-дослідницьких програм І.Лакатоса	028	ПА		
Анархічна епістемологія П.Фейсрабенда	029	ПА		
«Строга наука» Е.Гуссерля. Герменевтика «наук про дух» Г.-Г.Гадамера	030	ПА		
9. Сучасні тенденції і суперечності розвитку техногенної цивілізації			2	2
Структура і функція наукового товариства (школи) Науковий етос і орієнтації вченого	031	ООр		

Наука і суспільство Глобальні кризи і проблема цінності науково-технічного прогресу	032	ООр		
Людина як елемент у системі техніки Проблема заміщення людини в техніці Глобалізація технічної системи Нові технології і перспективи людини	033	ООр		
ВСЬОГО ЛЕКЦІЙ			18	18
Реферати Самостійна робота	034	ПА	10 10 10	- - 10
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ			8	8
ВСЬОГО:			54	34

7. Форма атестаційного контролю.

Форма атестаційного контролю - залік.

8. Відповідальність за якість викладання.

Відповідальність за якість викладання несе завідувач кафедри.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

- Альберт Х. Трактат о критическом разуме. - М., 2001.
- Бургин М.С., Кузнецов В.И. Введение в современную точную методологию науки. Структуры систем знания: Пособие для ст-тов ВУЗов. - М., 1994. Бурдые П. Практический смысл. - М., 2001.
- Гадамер Г.-Г. Истина і метод. – К.: Юніверс, 2000. – Т. I. – 464 с.
- Гайденко П.П. Эволюция понятия науки: становление и развитие первых научных программ. - М., 1980.
- Гайденко П.П. Эволюция понятия науки /XVII-XVIII вв./. Формирование научных программ нового времени. - М., 1987.
- Гуссерль Э. Философия как строгая наука. - Новочеркасск: Сагуна, 1994. – 357 с.
- Гейзенберг В. Шаги за горизонт. - М., 1989.
- Зотов А.Ф., Воронцова В.В. Современная буржуазная методология науки. - М., 1963.
- Идеалы и нормы научного исследования. - Минск, 1981.
- Ильин В. В. Критерии научности знания. - М., 1989.

Категориально-системные методы в подготовке научных кадров. Интернет-монография. - Омск, 1999. 210 с. <http://www.ic.omskreg.ru/~cognitiv/>.

Кезин А. В. Научность: эталоны, идеалы, критерии - М., 1989.

Кун Т. Структура научных революций. - М.: АСТ, 2002. – 608 с. [М., 1975, 1980.]

Лакатос И. Методология программ научных исследований. - СПб., 2000.

Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. История науки и ее рациональные реконструкции // Кун Т. Структура научных революций. - М.: АСТ, 2002. – С.269-524.

Лекторский В. А. Эпистемология классическая и неклассическая. - М., 2001.

Лой А. Н. Свідомість як предмет теорії пізнання. - К.: Наукова думка, 1988. – 247 с.

Мамардашвили М. К. Классический и неклассический идеалы рациональности. – М.: Лабиринт, 1994. – 89 с.

Налимов В. В. Спонтанность сознания. - М., 1989.

Наука в России: состояние, трудности, перспективы. (Материалы «Круглого стола») Вопросы философии, 1994, №№10-11.

Панфилов В.А., Филатов А.Б. Трудности рефлексии взаимодействия культур и философия науки XX века // Философия, культура, жизнь. Межвуз.сб.науч.тр. Вып.10. Д., 2001.

Пуанкаре А. Избранные труды. - М., 1999.

Полани М. Личностное знание. - М., 1985.

Поппер К.Р. Логика и рост научного знания. - М., Прогресс, 1983.

Поппер К. Нормальная наука и опасности, связанные с ней // Кун Т. Структура научных революций. - М.: АСТ, 2002. – С.525-537.

Пригожин И., Ракитов А.И. Философия компьютерной революции. - М., 1991.

Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. - М., 2000.

Разумов В.И. Методология подготовки и интеллектуально-технологического сопровождения научных исследований. 2001. <http://www.auditorium.ru/books/386/>

Разумов В.И., Сизиков В.П. Математические и философские основы теории динамических информационных систем. 2000. <http://newasp.omskreg.ru/tdis> (При поддержке ФЦП "Интеграция". Проект ОмГУ ИМ-4).

Ратников В. С. Фізико-теоретичне моделювання: підстава, розвиток, раціональність. - К.: Наукова думка, 1995. – 247 с.

Рациональность как предмет философского исследования. – М.: РАН, 1995. – 187 с.

Рачков В.П. Техника и ее роль в судьбах человечества. - Свердловск. 1991.

Свирский Я. И. Самоорганизация содержание (Опыт синергетической онтологии). - М., 2001.

Современная философия науки: знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей Запада. Уч. хрестоматия. – М.: Логос, 1996. – 400 с.

Степин В.С. Теоретическое знание. - М., 2000.

Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. - М.: Прогресс, 1986.

Фролов И.Т., Юдин Б.Г. Этика науки: проблемы и перспективы. — М., 1986.

Хьюбнер К. Критика научного разума. - М., 1994.

Підручники та посібники

Войшвилло Е.К., Дегтярев М.Г. Логика как часть теории научного познания и методологии: Фундаментальный курс. Уч. пособие для вузов в 2 кн. - М., 1994. Кн. 1 312 с., кн. 2 333 с.

Всемирная энциклопедия: Философия / Гл. ред. А.А. Грицанов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. – 1312 с.

Горюнов В.П., Гавришин В.К. Философия науки и техники: Конспект лекций. - СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000. - 48 с.

Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки. Итоги XX столетия. - М., 2000.

Кравец А.С. Методология науки. - Воронеж, 1991.

Критика современных немарксистских концепций философии науки / Отв. ред. А.И. Ракитов. – М.: Наука, 1987. – 239 с.

Лешкевич Т.Г. Философия науки: традиции и новации: Учебное пособие для вузов. - М., 2001.

Липский Б.И. История и методология науки: Феномен специализированного познания. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 2004. - 428 с.

Никифоров А.Л. Философия науки (Учеб. пособие). - М., 1998.

Никифоров А.Л. Является ли философия наукой? // Философские науки. 1989, №6; 1996, №1. – С.82-87.

Новая философская энциклопедия: В 4 т. – М.: Мысль, 2001.

Пашков Ф.Е., Шубин В.И. Выдающиеся творцы неклассической физики. Страницы истории. – Дн., 1998. – 174 с.

Реале Д., Антисери Д. Развитие науки в XIX веке. Эмпириокритицизм и конвенционализм // Западная философия от истоков до наших дней. Том 4. От романтизма до наших дней. – СПб.: Петрополис, 1997. – С.225-262.

Реале Д., Антисери Д. Развитие науки и эпистемологии в XX веке // Западная философия от истоков до наших дней. Том 4. От романтизма до наших дней. – СПб.: Петрополис, 1997. – С.645-755.

Современная философия науки. - М.: Наука, 1994. - 254 с.

Степин В.С., Горохов В.Г., Розов М.А. Философия науки и техники: Учеб. пособие. - М., 1995.

Томпсон М. Философия науки. – М.: Фаир-Пресс, 2003. – 304 с.

Философия и методология науки / Под ред. В.И.Купцова. - М., 1996. Ч.1.

Философия и методология науки: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Под ред. В.И.Купцова.— М., 1996.

Философия техники: История и современность — М., 1997.

Шаповалов Е.А. Курс лекций по философии техники. - СПб., 1998.

Шубин В.И., Пашков Ф.Е. Культура. Техника. Образование. – Дн., 1999. – 193 с.

Юдин Э.Г. Методологический анализ как направление изучения науки. - М., 1986.

СИСТЕМА ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ
Питання залікової контрольної роботи
з курсу «Філософські проблеми наукового пізнання»

1. Проблема визначення науки
2. Розмежування наукового і ненаукового знання
3. Міф, технологія, наука
4. Історична типологія стосунків філософії і науки
5. Наука і релігія
6. Наука як соціальний інститут
7. Етичні настанови науки. Наука і суспільство
8. Ціль і предмет філософії науки. Основні аспекти філософського вивчення науки
9. Функції наукового дослідження
10. Розрізнення емпіричного і теоретичного: факт і теорія
11. Структура емпіричного дослідження
12. Структура і функції наукової теорії
13. Аксиоматичний і гіпотетико-дедуктивний зразки побудови теорії
14. Загальнонаукові методи
15. Проблема істини у філософії науки
16. Питання про сутність техніки
17. Проблема співвідношення науки і техніки
18. Методологічна реконструкція міфологічного мислення
19. Перші зразки абстрагування і ідеалізації (Піфагор, Евклід)
20. Метафоричне смислоутворення античної натурфілософії
21. Методологічна реконструкція майєвтики Сократа, теорії Платона, аналітики Арістотеля
22. Методологічні настанови мислителів Середніх віків
23. Пошук методу в епоху Відродження
24. Гносеологічна революція епохи новоєвропейської філософії
25. Визволення «органона» в науково-методичних проектах Ф.Бекона, Т.Гоббса
26. Натурфілософія Галілея і Ньютона
27. Версії раціоналізму Декарта і Лейбніца
28. Теорія пізнання Канта
29. Породження метафізикою позитивізму (О.Конт)
30. Відображення діалектики Гегеля в теоріях Дарвіна і Маркса
31. Основи наукової раціональності: онтологічні передсуди науки
32. Ідеал науковості і проблема редуccionізму
33. Релятивізм наукового знання
34. Ідея кумулятивізму знання

35. Неопозитивістська концепція науки
36. Методологічний фальсифікаціонізм К.Поппера
37. Теорія «онтологічної відносності» В.Куайна
38. Тематичний аналіз науки Дж.Холтона
39. Еволюціоністська модель розвитку науки (Тулмін, Хукер, Хахлвег та ін.)
40. Концепція наукових революцій Т.Куна
41. Методологія науково-дослідницьких програм І.Лакатоса
42. Анархічна епістемологія П.Фейерабенда
43. Феноменологія Е.Гуссерля
44. Герменевтика «наук про дух» Г.-Г.Гадамера

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни “Філософські проблеми наукового пізнання”
магістрантів спеціальності “Педагогіка вищої школи”

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття мають на мету розвиток у студентів вміння працювати з філософською літературою, підготовлювати виступи, формулювати та відстоювати свою позицію, приймати активну участь у дискусії.

Семінар 1. Тема: Феномен науки

Семінар 2. Тема: Основи наукової раціональності

Семінар 3. Тема: Історія гносеологічних новацій

Семінар 4. Тема: Сучасні методологічні програми

Готуючись до семінарського заняття, студент повинен покладатися на зміст дисципліни, засвоїти відповідний обсяг матеріалу, використовуючи конспект лекцій, рекомендовану, довідкову та навчальну літературу щодо певної теми семінару.

Перелік приблизних контрольних питань
до семінарських занять

1. Визначте межі, позначте зміст предметів «філософія науки», «методологія».
2. Перелічіть найважливіші особливості взаємодії філософії, науки, методології.
3. Яка роль історико-культурних і логіко-методологічних факторів у взаємодії філософії і науки.
4. Порівняйте і дайте оцінку наслідкам революцій у науці і філософії.
5. Представте ключові зміни в ставленні до науки в постіндустріальному суспільстві.
6. Що являє собою наука як соціальний інститут.

7. Місце і взаємний вплив міфологічного і раціонального в різні періоди становлення науки.
8. Визначте співвідношення метафізики і фізики, як воно мінялося.
9. Визначте раціональне і позараціональне, вкажіть можливості для їх узгодження в рішенні пізнавальних завдань.
10. Визначте теоретичний, емпіричний рівні наукового знання, яке їх співвідношення.
11. Категоріальне знання, яке його співвідношення з емпіричним і теоретичним знанням.
12. Відтворіть гносеологічну схему сходження від чуттєво-конкретного до абстрактного і до розумово-конкретного, вкажіть яке її методологічне значення.
13. Виділіть етапи в реалізації схеми сходження в процесі теоретизації.
14. Дайте визначення накової теорії.
15. Методи побудови наукових теорій і поняття теоретизації. Структури поширених у науці теорій.
16. Який методологічний потенціал міфологічного мислення, на яких стадіях дослідницького процесу і яким чином він може бути використаний.
17. Назвіть можливі напрямки для застосування в методології прийомів роботи з першоелементами давньої філософії.
18. Яким чином у давніх символах здійснюється зв'язок метафізики, онтології, методології.
19. Наведіть приклади застосування символів давньої філософії для систематизації матеріалу з будь-якої області науково-практичних інтересів.
20. Визначте методи абстрагування і ідеалізації. Наведіть схеми цих методів, дайте приклади.
21. Яке методологічне значення мають майєвтика Сократа, анамнесис і пайдейя Платона, аналітика (мімесис і топіка) Арістотеля.
22. Проінтерпретуйте можливості побудови міркувань у руслах апофатичної і катафатичної традицій.
23. Методи номіналізму, реалізму, властиві епосі Середніх віків.
24. Назвіть найважливіші методологічні інновації епохи Відродження, Нового часу і наведіть їх приклади.
25. Яким чином будуються стосунки між філософією, натурфілософією, наукою.
26. Позитивізм як явище інтелектуальної культури: визначення, стосунок до філософії і до науки.
27. Причини краха програми логічного позитивізму
28. Критерії науковості і раціональності, розвинені в постпозитивізмі
29. Основні течії постпозитивізму, характеристики пізнавальних програм, запропонованих К.Р.Поппером, И.Лакатосом, Т.Куном, П.Фейєрабеном, Ст.Тулміном
30. Сучасна аналітична філософія: термінологічний апарат, методи.
31. Особливості структуралістської програми: семіотичний і ужитковий аспекти

32. Методологічний зміст і особливості феноменології: зв'язок філософської традиції і інновацій.
33. Представте “роботу” феноменологічного метода у вигляді алгоритму.
34. Постмодерністське тлумачення методології: новий етап чи занепад?
35. Методологічний зміст і порівняльний аналіз програм механіцизму, редукціонізму, еволюціонізму, холізму.
36. Методологічний зміст синергетики і гомеостатики. Схеми систем гомеостатичного типу.
37. Схожість і відмінність в методологічних програмах природничих, гуманітарних, технічних наук

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Приблизна тематика рефератів з курсу “Філософські проблеми наукового пізнання”

1. Концепції походження науки
2. Схожість і відмінність філософії та науки, проблема їх стосунків.
3. Пізнавальний, особистісний, соціальний фактори в становленні науки.
4. Метафізика і фізика: історія і перспективи взаємодії.
5. Раціональне і позараціональне як фактори пізнання.
6. Наука як соціальний інститут.
7. Проблема інтеграції наук.
8. Математизація у науці.
9. Ключові винаходи в історії людського суспільства.
10. Сутність і «методологія» міфу.
11. Уявлення про час у давніх цивілізаціях.
12. Наука і релігія.
13. Давньокитайська медицина.
14. Досягнення давніх цивілізацій Америки.
15. Наука у Давній Індії.
16. Уявлення про природу і людину в античності.
17. Методологічний потенціал і відкриття античної філософії.

18. Розвиток астрономії в античності.
19. Арістотелівське розуміння науки.
20. Взаємозв'язок математики та філософії у Давній Греції.
21. Середньовічне розуміння природи та людини.
22. Європейська середньовічна наука.
23. Витоки Ренесансу.
24. Галілей та його роль у становленні сучасної науки.
25. Наукова революція Коперніка.
26. Вплив «Нового органону» Ф. Бекона на розвиток науки.
27. Природознавчі погляди у XVII ст. у країнах Європи.
28. Методологічні програми та ідеї Нового часу.
29. Розвиток концепції часу в європейській науці.
30. Натурфілософія і позитивізм.
31. Особливості критики і трансформації програм позитивізму.
32. Феноменологія як методологічна програма.
33. Постмодерністські винаходи в методології.
34. Історія герменевтики «наук про дух».
35. Моделі історичної реконструкції науки.
36. Позитивістські і неопозитивістські концепції науки.
37. Праця Т. Куна “Структура наукових революцій” та її роль у методології історії науки.
38. Наукові революції та їх роль у розвитку науки.
39. Постнекласична революція у сучасній науці.
40. Значення математики Лобачевського в історії науки.
41. Роль відкриттів Ейнштейна в розвитку науки.
42. Вплив техніки на життя людей.
43. Синергетичне бачення світу.
44. Філософські проблеми фізики.
45. Філософські проблеми математики.
46. Філософські проблеми геології.
47. Філософські проблеми техніки.
48. Філософські проблеми інформатики.
49. Інтернет як метафора глобального мозку.
50. Порівняльний аналіз теорій походження життя на Землі.
51. Філософські проблеми біології.
52. Філософські проблеми історичної науки.
53. Спроби створення єдиного знання в історії.
54. Філософські проблеми філологічних дисциплін.
55. Філософські проблеми психології.

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ФАХОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Провідною вимогою до вивчення курсу “Філософські проблеми наукового пізнання” є формування у студентів навиків для самостійної роботи з матеріалами трьох основних родів:

- 1) з філософськими матеріалами на предмет виявлення в них структур категоріальної природи (категоріальних схем, систем категорій), які приступні для реконструкції в ранзі методів;
- 2) з науковими матеріалами в напрямку їх узагальнення і філософської інтерпретації з наступним виявом у них проблематики загальної для даної науки і філософської методології;
- 3) з досягненням інтелектуальної культури в цілому, де достатньо виразно простежуються механізми поширення філософських ідей і методів у різні сфери життєдіяльності і області осмислення.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ РЕФЕРАТИВНИХ РОБІТ МАГІСТРАНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ „ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ”

Теми реферативних робіт сформульовані з урахуванням настанови до самостійного вивчення предмету, вміння підбирати відповідну літературу.

Зміст контрольної роботи повинен повністю відповідати темі та повністю відображати даний аспект філософії науки.

Матеріал у рефераті повинен бути добре структурований, викладений послідовно, згідно з оглавом.

Бажано використовувати кілька джерел. Для написання реферативної роботи користуватися належить переліком джерел за списком, що наведений у розділі “Список рекомендованої літератури”, проте, можливо також користуватися науковою та навчальною літературою, що не входить до наведеного списку і підібрана за темою реферату самостійно.

Обсяг роботи повинен досягати 20 аркушів (учнівський зошит).

Оформлювати роботу треба відповідно до загальних вимог.

У кінці роботи обов’язково має бути наявний список цитованої літератури з вказівкою:

- авторів;
- назви книги;
- міста видавництва;
- року видання
- сторінки наведеної цитати.

ВИМОГИ ДО ЗАСВОЄННЯ ЗМІСТУ КУРСУ

Вивчивши дисципліну “Філософські проблеми наукового пізнання” студент повинен **знати:**

- основні теоретичні положення філософії науки, мати поняття про предмет, методи, завдання філософії науки;
- історію взаємодії філософії і науки та роль філософії науки у сучасному житті;
- особливості природничого та гуманітарного знання, в тому числі у конкретних дисциплінах і використовуваних методах;
- сучасні теорії розвитку наукового знання;
- розуміти природу криз наук, що періодично виникають, і необхідність прийняття нових парадигм у науковому знанні

Студент повинен **уміти:**

- реконструювати пізнавальні методи, категоріальні схеми;
- працювати з науковими матеріалами у напрямку їх узагальнення і філософської інтерпретації;
- працювати з категоріальним апаратом філософії, а також будь-якої іншої галузі знання, доводячи їх до рангів дослідницьких інструментів.